

Č V O R I Š T E P R V O

P U T P O D P R A Š I N O M . Č E S T I C E

VOZIM SE S MATEROM U KOČIJAMA KROZ RAVNICU.

Putujemo, snopovi žita oko nas leluju se na letnjem vetru.
Vidim bele oblake i plavo nebo. Malen sam pod njima.

Čujem glavčine točkova koje se pokreću, zardale. Put je odlazio.

Mati je umrla.

A i ja sam, čini mi se.

Ne znam ko ovo piše.

Piše li se to bez mene, a sa mnom?

Ili, sa mnom, a bez mene?

U svakom slučaju, kakogod bilo, ovo napisano ostaje napisano.

A pošto je napisano sigurno je moralo tako da bude.

Od Gilgameša do danas je tako.

Ono postoji, bilo zašta da je zapisano, kada god je zapisano,
ko god da ga je zapisao.

Ono je tvoje i moje.

Ono je život koji ostaje i posle smrti, tog najnepravednijeg čina u čovekovom trajanju i najbesmislenijeg od kada je sveta i veka, izmišljenog od Tvorca, „jer je On ime same Smrti, ime smrti u meni i onoga što je, *kradući me pri rođenju*, načelo moj život“.

SVE ŠTO ĆE OVDE BITI ISPRIČANO izgubljeno je odavno. Biće pronađeno kada se budem našao na drugim putevima, onima koji još nisu postojali onda kada su se zbivali prvi, koji su bili naš život. Pisaću, dakle. Tako ću, sećajući se sebe onoga od nekad, pred onima koji ovaj spis budu čitali, postajati onaj koji sam bio. Ponoviću ono što mi je u pamćenju ostalo i, ako budem imao sreće, reći i ono što nisam znao da se u toj skrivaonici proteklog života sačuvalo. Baš me interesuje šta je – ono nešto drugo od mene ili prvo, svejedno – sklonjeno u ono što će se ovde zvati mojim sećanjem. – „Mojim sećanjem?!“ – Ne, svakako ne, „mojim sećanjem“, jer ničije sećanje nije bez natruha izmišljenih događaja za koje vam se čini da su se baš vama zbili. Vaše sećanje, dakle, nikada nije posve verno i počesto je tek samo konstrukcija sadašnjice. Kada se sećate, nepatvorenog sećanja kao da i nema. Ono je negde drugde i jako je daleko od vas. *Vi ste tu*. Ko zna gde je ono! Skoro se istopilo i topi se i dalje poput snega. *Sneg koji se topi, ta plavet, miris snega koji nestaje, tuga, voda hladna, čista kao Bog pre nego ga je ičije ime izgovorilo*. Jednom, davno, pre pedeset godina, topio se sneg. *Onaj sneg koji se topi*. Sada se ponavlja, to, preda mnom, u trenu kada ovo pričanje upravo započinjem. Sećam se takvih trenutaka. Iščezao sam u san. Mene nema. Ispisujem, pisanje-to-čini-sada, ono što sam gledao onda. *Svetlost plava, hladna poput mača. Bolna. Umoren, skloniću se od gledanja. Od bola. Od nestajanja. Od prvog iskustva da će nekad nešto jednom nestati*. Sada više ne gledam.

Dok sedim u sobi prepunoj zimske svetlosti, popodnevnne, slušam kapanje vode niz oluk, u jednakim razmacima, u razmacima sa pauzama, kao da više neće kapljati, pa onda se opet nastavlja. I traje. Sve do sumraka. Onda kapanje vode lagano prestaje. Noć. Tek poneka zaostala kap udari o dno oluka. Kap, kap. Kap. Pisanje jedva dohvaća padanje kapi i mene na te kapi dok ovo pišem. Teško ulazi u široko dno mene, ne plâvi ono što me je zaposelo onda. Ne istiskuje plohe onoga što je bilo. – Šta može pisanje? Mreškanje vode. Opet su dani pred kraj zime. Kao onda. Hladan vetar se spustio niz ulicu. Na asfaltu u blagim udubljenjima leži voda. Naleti vetra je mreškaju. Premaleni talasi kao da ne idu nikuda. Omeđeni u barici vode. Te nabore talasa pustiti niz oči. Duša im je luka. Ništa se više ne ume reći. – A boja tih barica? A svetlost na tome mreškanju? Pisanje nastavlja. To gledanje toga crnog mastila na asfaltu. Nabiranje vode koje nikuda ne odlazi. Samo ponavljanja postoje. Sa novim naletom vetra ponavlja se sve. Kao sada što pri ovom pisanju zastajem da uhvatim pogled od onda. Da uhvatim gledanje koje pada na baricu vode, i leđi se na njoj. I zna da o tome ne ume da priča. Ulazi u nabiranje. Pisanje je ušlo u to. Izgnani ste iz jezika kada pišete...? Ne. Kada ste iz jezika izgnani onda ne možete da pišete. Ili, možda možete da pišete, ali da ono što pišete bude tačno ono što želite da kažete, nemoguće je. Stoga kružite. Pisanje – to je približavanje suštinskom stanju doživljaja. Retko kada dostizanje. Sada pokušavam da uđem u ono. Što još neku vrednost ima za mene. Što možda ima izgleda da se ovde pojavi. Idete. Tu ste vi sa svojim telom. Ulica. Preko puta je njena sunčana strana. Na ovoj gde ste vi postoje senke i sivilo. Sivilo koje vas uvlači u sebe. Tamna stabla, grane bez lišća. Vetar se javio, osnažen. Onda ste tu gde se ono događa. Srebrnasti nabori vode. Sâm, ja, i gledanje. Vidim ono što nestaje. Ponavlja se. Vidim ono što nestaje. Još jedanput. Vidim ono što nestaje. Izvan toga je duga ulica. Dugi red zidova kuća. Sve je tako blizu. Kako će retko

kada opet biti. *Kvaka kapije moje kuće. Mesingana. Sada ću je uhvatiti. Hvatam je. Ulaz u kuću sav u svetlosti.* To je bio celokupan moj život, samo to, *mesingana kvaka*, u nizu mojih ranih godina. Trajalo se u tome *tu*. I, u svemu, ne dugo. *Ne više od trenutka jednog trenutka. Ne više. Nikad više. Sve te godine.* Potom, izložen bacanju u nepoznato. U ne-prisno. Pristizanju u strano, u tuđe. Kako biva čoveku. *U ne-moje.* Toliko *toga* je viđeno. Nepotrebno. Zauvek bih ostao tamo gde sam prvi put ugledao svetlost dana. Ne bih nikuda odlazio. Padao bih uvek u istu svetlost. Bio bih u toj blizini. Želim da budem. – Ne tragati! Traganje se uvek spušta u očajanje. Uvek u stranost. Koliko puta sam *potom* stanovao u grobu. Razumite to kako hoćete! Zdravo meso, krv moju i žile moje predavao sam grobu. Kao kada vas nešto duboko i tamno boli. Unutra. Ispričati to. Ispričaću *to*. Zato sam ovde. Želja za pisanjem postoji. Kao kod Sidoniusa Apolinarisa u meni leži neprekidan zahtev za pisanjem. *Njegov duh, jednom podstaknut, ima neprekidnu želju za pisanjem. Quamquam incitatus semel animus necdum scripturire desinet. Hteti pisati. Scripturire.* O tome sam jednom čitao kod Rolana Barta. „Hteti pisati“, *scripturire*. – Pada mi na um Prust. *U potrazi za izgubljenim vremenom* je pripovest o tome. O jednom „hteti pisati“. Pisanje kao bežanje ispred smrti. Ispred smrti moje i mojih. Matere moje. Oca moga. Moja smrt koja me goni da je izbegnem makar u onom mogućem, ali nesigurnom i neizvesnom: *magnum opus facit*. Veliko delo gradim. Moja buduća smrt koja me goni da pišem, ne kao Dantea, na polovini životnoga puta, *nel mezzo del cammin di nostra vita*, nego na kraju. Na kraju? Ne, nego na vrhu jednog čudesnog dela moga života sa koga se kao sa ledenih bregova lome i u okean stropoštavaju gromade snežne beline. Moj nekadanji život pada u okean pisanja. U more onoga mogućega pisanja i onoga pisanja koje će ovde nastati i biti zabeleženo. *Još je malo vremena svetlost s vama; gredite dok svetlost imate i dok vas tama ne obuzme!* Još

malo je vremena svetlost sa mnom. Pisati to: topljenje snega, čista, hladna belokost vode niz oluk kaplje. Slušanje. Slušati. Unutra u sobi. U onome što je unutra slušati. Bio sam tamo. Slušam. Provušlo se to slušanje do mene danas. Juli 2010. Oko 1952. stojim pred kapijom kuće. Sunce letnje, teška svetlost sunčeva, sa prašinom, sa usijanošću, treperi. Gledam niz ulicu. Gledao sam. Pustinje koje sam otada nosio sa sobom u toj su ulici ušle u mene. Gledam. Može da se vidi crkveni toranj na kraju ulice, krovovi kuća, nebo, asfalt. Može da se ne zna nešto, da se ne vidi. Padanje koje pada na dečakova ramena, na oči, na nešto na šta to što pada on ne zna šta je to. *Tako pada*. Prolazi crveni kamion-cisterna koji poliva trotoar. Miris vode pomešane sa prašinom i žegom. Ono teško sa očiju, sa ramena, biva odnekud odagnato. Dečak zagazi u mlaku baru vode koju je ostavila cisterna. Kao da se rodio u milju. Noge su mu u mlakosti, trlja prste, palac nožni o susedni prst, tako isto se zbiva i sa drugom nogom. Šta će posle biti? To isto će se još bezbroj puta ponoviti. Biće to. Poneki put u životu – to ne mora nužno biti u starosti – nastane čežnja za knjigom u koju će se „sve“ staviti. Ceo jedan život, čitav jedan svet, celokupnost sveta. To kaže Malarme, o kome piše Rolan Bart. Ja navodim Barta. Ne kazujem ništa svoje. Jer, Malarmeova potreba je i moja. Da na tu zamisao nije došao Malarme, došao bi neko drugi. Ako ne bi neko drugi, na nju bih došao ja. Ta zamisao leži, za mene, u jednom posve prirodnom okrilju. U jednom letu, u jednoj zimi, u jednom snovanju o tome da se bude pisac. Svaki čovek može da dođe na zamisao da stvori jednu totalnu knjigu, *koja ne počinje i koja se ne završava*. Čisto delo. Postojanje smrti podstiče takve zamisli. Zapisati. Ostaće!? Ali sve knjige su delo jednog čoveka i sve ljudi su pisci jedne knjige. Knjiga kao suma našeg individualnog nepostojanja. Ili zbir kratkoće postojanja? Umreću. Plavo nebo, zelena trava, guske na toj travi. Ja ću umreti. Tako se *to* zbilo. Tada sam postao suma sveta. Postao sam ja. Do pre nekoliko

trenutaka nije me bilo. Bio sam okean. Sada sam ušao u svet. Videti travu. Polje zelene trave. Sporost gusaka. Bele. Sa žutim kljunovima. Mati je pored mene. Nebo koje pada. Širi se ravnicom. Strah. Kao okean pada strah, koji će padati. Ušao sam u prašinu. Bose noge u vreloj prašini. Sunce je zaklonjeno prašinom. Izmaglica. Vrelina koja pada po popodnevju. Beskrajno daleko. Zavijanje koje će se uveče pretvoriti u urlike. Jablani koji će šuštati. Melanholično, dugo, otegnuto. I šuštanje će se ponavljati i spuštati me u san. U hladovitost sobe koja je pokrov. Isus je bio pokriven plaštanicom. I ja sam. Mrak, prozori, jablani. Zaspacu. Bog će spavati sa mnom. I ono što je izmislilo smrt. Od trena tog saznanja samo se vučemo kroz život. Kao razmazani po staklu. Mi ćemo ići po prašini *kao razmazani po staklu*. Ući ćemo u čitanja. *Zašto? Markiza je izašla u pet sati. Sve srećne porodice ... sve nesrećne porodice.* Tolstoj. *Zašto živi takav čovek?* Dostojevski. *U Kombreu tih godina, madlena.* Prust. Ja pišem o svojoj *madleni*. Svako ima svoju madlenu. Nije Prustova jedina. *U potrazi za izgubljenim vremenom*. Samo je on imao potrebu da traga za tim? Ja nemam pravo na to? Idem po prašini-madleni. Sećate se te mekote uvaljani u trajanje? Prah koji zasipa vazduh svojim mirisom, blagim, jedva uhvatljivim i zajedno sa svetlošću sunčevom uvija se oko tela. Tu ste, unutra, kao u materici i ne biste nikuda iz nje. Samo dalje ići za konjima i kolima koji dižu toliku prašinu u kojoj ste izgubljeni. Sami ste kovit u žutoj svetlosti i ona vas nosi. Nosi vaše telo koje kao da nije vaše. Prašina ste uvijena oko sebe. Konji vuku kola brže, zaostajem za zapregom, kovit je ređa, razaznajete sunce, pojavljuju se fasade kuća obasjane večernjom svetlošću. Odjednom odnekud zamirisati bosioke. Cvet je mogao ležati negde u travi. Razaznajem grozdove bagrema, njihovu belinu. Talas njihovog mirisa zapljuskuje nozdrve. Sve mora da je još tamo? I da nije, ovde je. Svejedno je gde je, ako je negde.

TA ZEMLJA OKO ISKOPINA CIGLANE je žuta. Glina izložena pripeci. Žutilo, slepljeno za oči. Pustoš koja mi je bezbroj puta potom ulazila u snove. Uglavnom kada sam bio bolestan i kada mi je telo bilo u vrućici. Opisati glinu. Površ žuta, mlaka, koja ništi svako prisustvo. Izmaglica u letnjoj jari i bezdan prostor. Pasti u tu žutost, u iskopane jame da budem ukopan. Da budem ukopan pa iskopan. U nekoj šupi bez jednog zida i izloženoj pogledu sa te bezidne strane gorela je peć. Videla se vatra u velikom ložioniku koji se mogao ugledati još izdaleka. Dimnjak siv, sasvim crn u gornjem delu, ne odveć visok i pomalo zdepast, koji se u sunčevoj jari vijori iznad ravnog predela. Sve to vidim dok sitnim koracima idem za roditeljima. Dok korake pružam prema dalekoj pustinji. Teško dostižnoj. I svaka je voda daleko odavde. Prljavi pejzaž koji pritiska, u kome je mirno samo pred očima pružanje zemlje koja uznemirava svojom ukočenošću i pustoši. Takosijan je predela kao bića u svojoj sudbini, sa mnom, na putu po njemu. Kome se ništa ne može oduzeti niti dodati, koji je svoj lik sa sobom, onda, u letnjoj jari, žut. Tada, onda, kada sam tu bio. I koji sam sada tu. Tamo. U onome u čemu se odbojnost mrtvačkog pejzaža uvaljuje u mene. Žuto koje me pre-pokriva. U davanju svoga praznoga, u sveobuhvatu tavisne nepokretnosti, u pustopašnoj zaboravljenosti, sa mnom, tu. U njemu sam, dok prolazim pored njega, tada, onda. Elementaran kao to tu što me obuhvata. Biće ljudsko, staro samo nekoliko godina, koje gleda. I ne zna. Kao što se nikad ništa ne zna onda kada treba. Po sebe dolazimo naknadno. U izmaglici prema izmaglici. Idemo sebi nevidljivi. Kroz nepoznato. Tek nekad, ako ikada, u nekoj tamnoj komori, posle mnogo godina, pokušavamo da vidimo ono gledano nekad. Ono što nas gleda. Ono što se nas seća i koje nas je gledalo. Tamna komora je pisanje u kojoj se pružamo prema jednoj plošnosti koja se giba celom svojom površi bez vidljivih oslonaca u njoj i na kojoj naš pogled tek ponegde pronalazi uporište. Pišemo iz jednog nemesta i nadamo se da će

sa te plohe našeg plazmičnog *ja* unutar tkanja koga ispisujemo uspjeti da se, poput plamička, javne *ono*. To *ono* pisaće me, jer me je nekad obuhvatalo. Sada hoće da se dâ, da bude predato jeziku koji je njegova klizajuća površ. Po toj površi *ja* idem *onda*. Mali, kratki dečiji koraci koji prevaljuju čudo ravnice. Osnovnu pustoš gline. Ispred mene su moji roditelji. Ide se. Pod nebom. Nad plohom žuto-zelenom, prašnjavom. Samo jedan vidik, ogroman, pepeljast u koji se ide. Treba ići. Bez oslonca. Kroz bezmestnost. Kao *ja* sada kroz jezik. U polju-jeziku koji opisuje *ono* ne-mesto, od nekada. Koji jeste ne-mesto. Sa time se mora ići. Po njemu. Da bi se negde stiglo. Ulazili smo u selo. Sve više kuća, ušorenih, i drveća. U daljini se belela crkva. U tom pravcu smo išli. Kada smo stigli ušli smo u senovitu svežinu jedne velike kuće kakvih je ovde puno. Debeli zidovi koji ispuštaju vlagu i po kojima igraju senke drveća spolja. Tu se moglo ostati. U toj kući prepunoj mirisa, odjeka i žuborenja svetlosti koju sada prekriva tišina od *onda*, u kojoj me nema. U kojoj ni moje senke tamo više nema.

TEKST KOGA POKRIVA DUD SA LIŠĆEM KOJE SU IZJELI INSEKTI. I ogromne muve koje se skupljaju oko crnih i belih palih plodova na zemlji. Sa koje se diže otužan zapah prljavštine i gnjilosti. Dud koga sada pokriva ovaj tekst, koji će ga pokriti. Pisanje koje će susresti dud. Njega koji je predmet moje želje da sebe *od onda* sretnem pod njim Iz susreta sa njim rodiće se neophodnost za pisanjem. Sada. U tu-stajnosti onoga što vidim pred sobom kako mu se približavam, kako, tada, nisam znao da mu se približavam za meru jednog sećanja. To približavanje *onda* je ostalo u meni. Vidim sebe kako se približavam stablu i klupi ispod njegove krošnje sa pustom, pospanom ravnodušnošću koja me prati ka toj stvari toga *onda* iz koga tek sada, dok